ବାମଣ୍ଡା ରାଜାସାହେବ

ଡକ୍ଟର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ଦାଶ

ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ନବଜାଗରଣ ପାଇଁ ପରାଧୀନ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ଯେଉଁ କେତେଜଣ ଗଡ଼ଜାତ ରାଜା ଅଣ୍ଟାଭିଡ଼ି ଆଗେଇ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ବାମଣ୍ଡା ରାଜା ସାହେବ ବାସୁଦେବ ସୁଢ଼ଳ ଦେବ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ ।

ବାମଣ୍ଡା ଥିଲା ଚବିଶ ଗଡ଼ଜାତ ମଧ୍ୟରୁ ଅନ୍ୟତମ । ଅଧୁନା ବାମଣ୍ଡା ସମ୍ବଲପୁର ଜିଲ୍ଲା ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଏହାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସରଯୁଦେବ ଏବଂ ଏମାନେ ଗଙ୍ଗ ବଂଶର ବଂଶଧର ବୋଲି ଐତିହାସିକମାନେ ମତ ଦିଅନ୍ତି । ୧୨୫୮ ସନ ବୈଶାଖ ମାସର ୨୮ ଦିନ ତା୧୬.୦୫.୧୮୫୦ ମସିହାରେ ପିତା ବଡ଼ କୁମାର ହରିହର ଦେବ ଓ ମାତା ବିଜୟ କୁମାରୀଙ୍କ ଔରସରୁ ସେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିଥିଲେ । ହରିହର ଦେବ ଥିଲେ ବାମଣ୍ଡା ରାଜା ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ତ୍ରିଭୁବନ ଦେବଙ୍କ କନିଷ୍ଠ ଭାଇ ।

ରାଜା ବ୍ରଜ ସୁନ୍ଦର ତ୍ରିଭୁବନ ଦେବ ଜଣେ ପ୍ରଜାବତ୍ସଳ ଓ ବିଚକ୍ଷଣ ସୁଶାସକ ଥିବାରୁ ତାଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟଦକ୍ଷତା ପାଇଁ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ରାୟବାହାଦୂର ଉପାଧି ପାଇଥିଲେ । ବାସୁଦେବ ଜନ୍ମ ହେବା ପରେ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ରୂପେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ରାଜା ବ୍ରଜସୁନ୍ଦର ତ୍ରିଭୁବନ ଦେବ ରାଜା ହେବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିଥିଲେ । ବାସୁଦେବ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଥିଲେ ବଡ଼ ଚଳଚଞ୍ଚଳ । ସେ ଟିକିଏ ସମୟ ପାଇଁ ନିରବରେ ବସିପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ପଢ଼ାପଢ଼ି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦୌଡ଼ ଧାପଡ଼ ପହଁରା, ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନ ଭ୍ରମଣ କରିବା ବଣଭୋଜିରେ ମାତିବା, ଖେଳ କସରତ କରିବାରେ ସେ ଥିଲେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପାରଙ୍ଗମ । ୯ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଉପନୟନ କାର୍ଯ୍ୟ ହେବା ପରେ ତାଙ୍କର ସଂସ୍କୃତ ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । ବାସୁଦେବ ରାଜକୀୟ କର୍ମ, କୁସ୍ତି କସରତ ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟା ଆୟତ୍ତ କରିବା ସହ ସଂସ୍କୃତ ଓ ବ୍ୟାକରଣରେ ଜ୍ଞାନ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ବାସୁଦେବଙ୍କ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଥିଲା ପ୍ରବଳ ଦୁର୍ବଳତା । ତେଣୁ ରାଜା, ପଣ୍ଡିତ ଆନନ୍ଦ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂସ୍କୃତ ବ୍ୟାକରଣ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିଥିଲେ । ଏହାପରେ ସେ ପଣ୍ଡିତ ପୁରୁଷୋତ୍ତମ ତର୍କାଳଙ୍କାର ଓ ପଣ୍ଡିତ ଭୁବନେଶ୍ୱର ବଡ଼ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ରଚିତ କାବ୍ୟ, ନାଟକ, ଅଳଙ୍କାର, ନ୍ୟାୟ ବେଦ ବେଦାଙ୍ଗ ଓ ପୁରାଣାଦି ପଢ଼ି ବୁଝିବାରେ ପାରଙ୍ଗମ ହୋଇପାରିଥିଲେ ।

୧୮୬୯ ମସିହାରେ ୧୮ ବର୍ଷ ବୟସରେ ବାସୁଦେବ ସିଂହାସନ ଆରୋହଣ କରିଥିଲେ । ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ନିଜ ଜନ୍ମିତ ପିତା ହରିହର ଦେବ ତାଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କଳାହାଣ୍ଡି ରାଜା ଉଦିତ ପ୍ରତାପଙ୍କ ମଧ୍ୟମା କନ୍ୟା ଗିରିରାଜ କୁମାରୀଙ୍କ ସହ ତାଙ୍କ ଶୁଭ ପରିଣୟ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥିଲା । ଗିରିରାଜ କୁମାରୀ ଥିଲେ ସଙ୍ଗୀତ ବିଦ୍ୟାରେ ନିପୁଣା । ୧୮୭୨ ମସିହା ମେ' ମାସ ୩ ତାରିଖ ଦିନ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ଟିକାୟତ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଙ୍କୁ ଏକବର୍ଷ ଅତିକ୍ରମ କଲାବେଳକୁ ରାଣୀ ଗିରିରାଜ କୁମାରୀଙ୍କ ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ଗିରିରାଜ କୁମାରୀଙ୍କ ବିୟୋଗ ପରେ ନିଜର ମନକୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିବା ନିମନ୍ତେ ବାସୁଦେବ ତୀର୍ଥାଟନ ଓ ଦେଶ ଭ୍ରମଣ କରିବାକୁ ମନ ବଳାଇଥିଲେ । ଏଥିପାଇଁ ସେ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦଙ୍କ ଦାୟିତ୍ୱ ପ୍ରବୀଣା ରାଜମାତାଙ୍କୁ ଦେବା ସହିତ ରାଜ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ପ୍ରଧାନ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କରିଥିଲେ । ଗମନାଗମନର ସୁବିଧା ନଥିବାରୁ ସମ୍ବଲପୁରର ତତ୍କାଳୀନ

ପଲ୍‌ଟିକାଲ୍ ଏଜେଣ୍ଟ କର୍ଣ୍ଣେଲ୍ ବୁଇଙ୍କ ପରାମର୍ଶରେ ନୌକାରେ କଟକ ଯାତ୍ରା କରିବାକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ । ମହାନଗରରେ ଯାତ୍ରା କରିବା ସମୟରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରାକୃତିକ ଦୃଶ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ମୁଗ୍ଧ କରିଥିଲା । ତା'ପରେ ସେ କଟକ, ଚାନ୍ଦବାଲି, କଲିକତା, କାଶୀ, ଦିଲ୍ଲୀ, ଆଗ୍ରା, ପ୍ରୟାଗ, ବୈଦ୍ୟନାଥ ଓ ଗୟା, ଦକ୍ଷିଣରେ ସେତୁବନ୍ଧ, ରାମେଶ୍ୱର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଓ ପଶ୍ଚିମରେ ପୁନା, ବମ୍ବେ, ମହୀଶୂର, ଅହମ୍ମଦାବାଦ ପ୍ରଭୃତି ଭ୍ରମଣ କରି ଯଥେଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିପାରିଥିଲେ । ଭ୍ରମଣ କରିବା ସମୟରେ ନୂଆ ସ୍ଥାନ, ନୂଆ ଘଟଣା ଦେଖି ଦେଖି ନିଜର ଜ୍ଞାନ ବୃଦ୍ଧି କରିବା ସହ ପଡ଼ୋଶୀ ରାଜ୍ୟ ସହ ସୁସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲି ନ ଥିଲେ । ଭ୍ରମଣ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱଦେଶ ଉନ୍ନତି ଲିପ୍‌ସା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥିଲା । ତେଣୁ ରାଜ୍ୟକୁ ଫେରି ଆସି ରାଜ୍ୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଉନ୍ନତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ସହିତ ନିଜ ଶାସନ ପ୍ରଣାଳୀରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଥିଲେ । ସେ ରାଜ୍ୟକୁ ତିନୋଟି ତହସିଲ୍‌ରେ ବିଭକ୍ତ କରିବା ସହ ତହସିଲ୍‌ର ପରିଚାଳନା ଭାର ଜଣେ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାରପତି ବା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କୁ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସେ ଗୋଟିଏ ପୋଲିସ୍ ଷ୍ଟେସନ୍ ମଧ୍ୟ ବସାଇ ଥିଲେ । ରାଜ୍ୟର ସୁଶାସନ ସକାଶେ ଏକ ପରିଷଦ ଗଠନ କରି ନିଜେ ତାହାର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ । ଗଠିତ ପରିଷଦରେ ୯ ଜଣ ବିଜ୍ଞ ବ୍ୟକ୍ତି ସଭ୍ୟ ରହିବା ସହ ମୁଖ୍ୟ ପରାମର୍ଶଦାତା ହିସାବରେ ଅବସରପ୍ରାପ୍ତ ଶିକ୍ଷକ ଗିରିଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଘୋଷଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥିଲେ । ୧୮୮୦ ମସିହାରେ ସେ ଦରବାର ଶବ୍ଦ ବଦଳରେ କାଉନ୍‌ସିଲ୍ ଶବ୍ଦର ବ୍ୟବହାର କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟରେ କୃଷିର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ଅଧିକାରୀ ନିଯୁକ୍ତି ସହ ଜଳଯୋଗାଣ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ଅର୍ଥନୀତି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ବ୍ୟବସାୟ ବାଣିଜ୍ୟର ବିକାଶ ମଧ୍ୟ କରିଥିଲେ । ରାଜ୍ୟରୁ ଚମଡ଼ା, ଶିଙ୍ଗ, ଦାନ୍ତ, ନଖ, ଦାମୀ କାଠ ଆଦି ରପ୍ତାନି କରି ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ କରିବା ସହ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦାର୍ଥ ଯଥା – ଲୁଣ, କପଡ଼ା ପ୍ରଭୃତିର ଆମଦାନୀ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଥିଲେ । ରାଜ୍ୟରେ କାଠ ମିଲ ସ୍ଥାପନ କରି କାଠ ବଦଳରେ କାଠ ପଟା ରପ୍ତାନୀ କରି ରାଜକୋଷ ବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଆୟ ପନ୍ଥା ଖୋଲିଥିଲେ ।

ଶିକ୍ଷାର ନିତାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ମନେକରି ସେ ୧୮୮୨ ମସିହାରେ ଦେବଗଡ଼ଠାରେ ରାଜକୁମାର ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଜାମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରାଥମିକ ଶିକ୍ଷା ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରିବା ସହ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବୟସ ହେଲେ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ପିଲାକୁ ନ ପଠାଇଲେ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କୁ ତାଗିଦ୍ କରୁଥିଲେ । ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନ ସ୍ଥାପନ କରିବା ସହ ଅନୁଷ୍ଠାନର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣ ଓ ସୁପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ଅନୁଦାନ ଦେଉଥିଲେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଆର୍ଥିକ ସାହାଯ୍ୟ ଦେବା ସହ ଗରିବ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ପାଠ ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ବୃତ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ । ରାଜ୍ୟରେ ବିଜ୍ଞାନାଗାର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ପାଇଁ ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜର ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟାପକ ଯୋଗେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ରାୟଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତି ଦେଇଥିଲେ ।

ଗମନାଗମନ ଓ ଯୋଗାଯୋଗ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟରେ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଆଲୁଅର ବ୍ୟବହାର, ରେଳ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଓ ଡାକ ବିଭାଗଟି ୧୮୯୫ରେ ଭାରତ ସରକାରଙ୍କ ଅଧୀନସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ରାଜ୍ୟରେ ନିଶାପାନର ବିରୋଧ ସହ ଅପରାଧୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ କାରାଗାର ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ପଶୁ ସମ୍ପଦର ଉନ୍ନତି ନିମନ୍ତେ ରାଜ୍ୟରେ ହସ୍ତୀଶାଳା, ଅଶ୍ୱଶାଳା ଓ ଗୋଶାଳା ନିର୍ମାଣ କରିଥିଲେ । ବାସୁଦେବ ସୁଢ଼ଳ ଦେବ ଜଣେ କଳାପ୍ରେମୀ ଥିବାରୁ ଶିଳ୍ପୀକୁଳର ସମୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଅନ୍ୟ ରାଜ୍ୟରୁ ଶିଳ୍ପୀମାନଙ୍କୁ ଆଣି ସ୍ଥାନୀୟ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କୁ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦେଉଥିଲେ । ମନୋରଞ୍ଜନ ସକାଶେ ରାଜ୍ୟରେ ଯାତ୍ରାଦଳର ସୃଷ୍ଟି ସହିତ ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଐତିହାସିକ, ପୌରାଣିକ ନାଟକ ପରିବେଷଣ କରିବା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସ ଓ କୁସଂସ୍କାର ବିରୋଧରେ ବାସୁଦେବ ସୁଢ଼ଳ ଦେବ ଯଥେଷ୍ଟ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ । ଝିଅମାନଙ୍କ ବିବାହିତ ବୟସକୁ ୧୨ ବର୍ଷ ରଖିବା, ବିଧବାମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ଦେବା, ବିଧବାଶ୍ରମ ଗଠନ କରିବା ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମହନୀୟ ଉଦ୍ୟମ । ବିବାହିତ ଝିଅ ତା'ର ପିତା ସହ ସମ୍ପର୍କ ନ ରଖିବାର କୁପ୍ରଥାକୁ ସେ ଉଚ୍ଛେଦ କରିଥିଲେ । ରାଜକୁମାରୀମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଦାନ ସହ ସଙ୍ଗୀତ ଶିକ୍ଷା ମଧ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ଏହି ରାଜକୁମାରୀମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ଯାଇ ସେ ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଯାହାଫଳରେ ରାଜବାଟୀ ସଂଲଗ୍ନରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇପାରିଥିଲା ।

ରାଜା ବାସୁଦେବ ଜଣେ ସୁଶାସକ ତଥା ପ୍ରଜାବତ୍ସଳ ରାଜା ଭାବେ ଯେତିକି ପରିମାଣରେ ପରିଚିତ ତାହାଠାରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଜଣେ ସୁସାହିତ୍ୟିକ ତଥା ସାହିତ୍ୟ ପୃଷ୍ଠପୋଷକ ରୂପେ ସର୍ବବାଦୀବିଦିତ । ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଯଥେଷ୍ଟ ଦୁର୍ବଳତା

ଥିବାରୁ ଅନେକ କାବ୍ୟ ମହାକାବ୍ୟ ରଚନା କରି ଓଡ଼ିଆ ସାରସ୍ୱତ ଭଣ୍ଡାରକୁ ସେ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରଚନାରେ ପ୍ରକୃତି ବର୍ଣ୍ଣନା, ମାନବ ପ୍ରୀତି ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୁଏ । ୧୮୮୬ ମସିହାରେ ତାଙ୍କର ଅଳଙ୍କାର ବୋଧୋଦୟ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ଏହା ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଳଙ୍କାର ଗ୍ରନ୍ଥ ହେବା ସହ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ରୂପେ ମଧ୍ୟ ଗୃହୀତ ହୋଇଥିଲା । ସେ ମହନୀୟ ପ୍ରକୃତିର ରମଣୀୟ ଦୃଶ୍ୟକୁ ନେଇ ଚିତ୍ରୋତ୍ପଳା କାବ୍ୟକୁ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲେ ।

ଝାନ୍ସୀ ରାଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀବାଈଙ୍କ ବୀରତ୍ୱ କାହାଣୀକୁ ନେଇ ଐତିହାସିକ ବିବରଣୀ ୧୮୯୫ ମସିହାରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । କିଷ୍କିନ୍ଧ୍ୟା ବିବରଣୀ ନାମକ ଏକ ଗଦ୍ୟ ରଚନା, ଜହ୍ନମାମୁଁ, ଜଣାଣ ନାମକ ଦୁଇଟି କବିତା ଯଥାକ୍ରମେ ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳ ଓ ପଡ଼ି ରାଗରେ ଲିଖିତ । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷାରେ ଧର୍ମଶିକ୍ଷା ଓ ସଂସ୍କୃତ ସାହିତ୍ୟରେ ଦଶକର୍ମ ପଦ୍ଧତି, କଳ୍ପଲତା, ମୁକ୍ତିକୋଷନିଷଦ, ସାହିତ୍ୟ ରତ୍ନାକର ପ୍ରଭୃତି ଟୀକା ଓ ଅନୁବାଦ କରି ସ୍ୱବିଜ୍ଞତାର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ । ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସାହିତ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ କଟକରେ ସୁଢ଼ଳ ପ୍ରେସ୍ ସ୍ଥାପନ ଓ ୧୮୮୬ ମସିହାରେ ବାମଣ୍ଡାର ଦେବଗଡ଼ଠାରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବଲ୍ଲଭ ପ୍ରେସ୍ ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ସେହି ପ୍ରେସ୍‌ରୁ ବହୁ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶିତ ହେବା ସହିତ ତାଙ୍କ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତାରେ ୧୮୮୯ ମସିହା ମେ ୩୦ ତାରିଖ ଗୁରୁବାର ଦିନ 'ସମ୍ବଲପୁର ହିତୈଷିଣୀ' ନାମକ ସାପ୍ତାହିକ ପତ୍ରିକା ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ୧୮୯୩ ମସିହାରେ ନୀଳମଣି ବିଦ୍ୟାରତ୍ନଙ୍କ ସମ୍ପାଦନାରେ 'ବିଜୁଳି' ନାମକ ଏକ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟ ଉକ୍ତ ପ୍ରେସ୍‌ରେ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା । ୧୯୦୦ ମସିହାରେ ବାମଣ୍ଡା ଛାତ୍ର ସମିତି ଆନୁକୂଲ୍ୟରେ 'ସେବକ' ନାମକ ଏକ ସମାଜ ସଂସ୍କାରମୂଳକ ମାସିକ ପତ୍ରିକା ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରେସ୍‌ରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିଥିଲା ।

ରାଜା ବାସୁଦେବ ସୁଢ଼ଳ ଜଣେ ସୁଶାସକ ଭାବରେ ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ୧୮୮୯ରେ କମାଣ୍ଡର ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଏମ୍ପାୟର୍, ୧୮୯୫ରେ ନାଇଟ୍ କମାଣ୍ଡର ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିୟାନ୍ ଏମ୍ପାୟର୍ ନାମକ ଦୁଇଟି ଉପାଧି ଲାଭ କରିଥିଲେ ।

ରାଜା ବାସୁଦେବ ସୁଢ଼ଳ ଦେବ ଥିଲେ ଏକାଧାରରେ ଜଣେ ସୁଶାସକ, ସୁସାହିତ୍ୟିକ, ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ, ସମାଜସେବୀ ତତ୍‌ସହିତ କଳାପ୍ରେମୀ, ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରେମୀ ଓ ପ୍ରଜାବତ୍ସଳ ବ୍ୟକ୍ତି । ୧୯୦୩ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୯ ତାରିଖ ଦ୍ୱିପ୍ରହର ବେଳେ ୫୩ ବର୍ଷ ବୟସରେ ତାଙ୍କ କର୍ମମୟ ଜୀବନର ଅବସାନ ଘଟିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ହରାଇ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ବହୁ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ହୋଇଛି କହିବା କିଛି ଭୁଲ୍ ହେବ ନାହିଁ । ସେ ଆମ ନିକଟରେ ସବୁବେଳ ପାଇଁ ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

ବିଜିପୁର, ବୋର୍ଡ଼ି ସାହି
ବ୍ରହ୍ମପୁର (ଗଞ୍ଜାମ)

❖ ❖ ❖